

คุณฉันทิพนธ์นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ความสัมพันธ์ของประชาสังคมที่มีต่อวิสาหกิจชุมชน (2) กระบวนการพัฒนาเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง และ (3) บทบาทของประชาสังคมในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกกลุ่ม องค์กร ขบวนการประชาสังคมที่มีการประกอบการวิสาหกิจชุมชน จำนวน 8 แห่ง ได้แก่ (1) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านนาอิสาน มีสมาชิกจำนวน 800 คน (2) กลุ่มอิฐดินบ้านนาอิสานมีสมาชิกจำนวน 16 คน (3) กลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมบ้านนาอิสาน มีสมาชิกจำนวน 31 คน (4) สถาบันพัฒนาระบบการออมเพื่อสุขภาพและสวัสดิการชุมชนจังหวัดลำปาง มีสมาชิกจำนวน 4,670 คน (5) ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียง มีสมาชิกจำนวน 40 คน (6) กลุ่มแพทย์แผนไทยและสมุนไพรเพื่อสุขภาพ มีสมาชิกจำนวน 12 คน (7) กลุ่มเกษตรกรทำสวนไม้เรียง มีสมาชิกจำนวน 197 คน และ (8) กลุ่มไม้ผลเทศบาลตำบลไม้เรียง มีสมาชิกจำนวน 35 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก และ

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลมาสังเคราะห์และอธิบาย เป็นความเรียง

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า

1. ความสัมพันธ์ของประชาสังคมที่มีต่อวิสาหกิจชุมชน กลุ่ม องค์กร สมาชิก และเครือข่าย มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันกับวิสาหกิจชุมชนในด้าน (1) การก่อเกิดกลุ่ม องค์กร ขบวนการประชาสังคม เกิดจากฐานปัจจัยวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นเดียวกัน “ความมีน้ำใจ การเอื้อเพื่อแบ่งปัน” และผู้นำหรือตัวแทนของชุมชน ไปปฏิสัมพันธ์กับ ข้าราชการหรือหน่วยงานของรัฐ ที่ปฏิบัติงานตรงกับความต้องการของกลุ่ม องค์กร- ขบวนการประชาสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิก และ นโยบายของรัฐ (2) การพัฒนาองค์กร การบริหารจัดการเป็นแบบคณะกรรมการแทน ผู้นำคนเดียวที่เคยมีบทบาทในสังคมแบบเก่า องค์กรคณะบุคคลได้ผ่านการถูกคัดเลือกและ แต่งตั้งขึ้นมาจากสมาชิก การดำเนินกิจกรรม แต่ละกลุ่ม องค์กร ขบวนการประชาสังคม มีภารกิจ หรือมีกิจกรรมชัดเจน ตามวัตถุประสงค์ของแต่ละกลุ่มองค์กร ได้ตั้งขึ้นมา มีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมใหม่หรือเสริมกิจกรรมอื่นตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป (3) การขยายผลขององค์กรชุมชน การเชื่อมโยงเครือข่ายมี 3 ลักษณะ ได้แก่ การเชื่อมโยงเครือข่ายภายในพื้นที่ หรือระหว่างกลุ่ม องค์กรภายในด้วยกัน การเชื่อมโยง เครือข่ายภายนอก และการเชื่อมโยงเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ และ (4) การดำรงอยู่ขององค์กรที่เข้มแข็ง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ขององค์กรที่เข้มแข็ง ได้แก่ การมีคณะกรรมการบริหารหรือผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง กระบวนการมีส่วนร่วมของ ชุมชน การดำเนินงานมีลักษณะการสร้างเครือข่าย การให้ความสำคัญกับฐานทรัพยากร- ธรรมชาติและระบบนิเวศน์ที่สมบูรณ์และหลากหลายของชุมชน การสนับสนุนจาก หน่วยงานภายนอก และกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

2. กระบวนการพัฒนาเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งของกลุ่ม องค์กร ขบวนการ- ประชาสังคม เริ่มตั้งแต่ขั้นตอน การก่อเกิดกลุ่ม องค์กร ขบวนการประชาสังคม การพัฒนาองค์กร การขยายผลขององค์กรชุมชน และการดำรงอยู่ขององค์กรที่เข้มแข็ง จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ตัดสินว่าประชาสังคมหนึ่ง ๆ มีความเข้มแข็งเพียงใดนั้น

ชุมชนต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการองค์กรอย่างต่อเนื่องและสามารถพัฒนาศักยภาพขององค์กรให้มีขีดความสามารถเพิ่มมากขึ้น เพื่อแก้ปัญหาทั้ง ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

3. บทบาทของประชาสังคมในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มีข้อค้นพบ ดังนี้ ประชาสังคมมีบทบาทในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ใน 3 ระดับ คือ ระดับ 1 วิสาหกิจชุมชนมีการพึ่งตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวน 8 กลุ่ม องค์กร ระดับ 2 วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายมีความพร้อม และพัฒนาสินค้า บริการ เพื่อสร้างรายได้เสริม มีจำนวน 8 กลุ่ม องค์กร และ ระดับ 3 วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายมีการพัฒนาสินค้าและบริการให้ได้มาตรฐาน เพื่อสร้างรายได้หลัก และสร้างสวัสดิการแก่สมาชิก มีจำนวน 4 กลุ่ม องค์กร

ข้อเสนอแนะ (1) การดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม องค์กร ขบวนการประชาสังคม ควรมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ (2) ในการจัดโครงสร้างการบริหารงานจำเป็นจะต้องใช้ระเบียบข้อบังคับให้เข้มงวดมากขึ้น (3) ควรเพิ่มการเชื่อมโยงเครือข่ายให้ครอบคลุมทั่วถึงทุกเครือข่าย (4) การระดมทุน ลงชนบทตามนโยบายของรัฐบาลที่จะกระตุ้นเศรษฐกิจจะเป็นปัจจัยที่ไม่สอดคล้องต่อแนวคิดของขบวนการภาคประชาสังคม (5) ควรพัฒนาการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ร่วมกัน ระหว่างภาครัฐบาล ธุรกิจเอกชนและภาคประชาสังคม (6) ภาครัฐควรมีมาตรการจริงจังในการจูงใจภาคธุรกิจเอกชนและให้จัดตั้งกองทุนสนับสนุนกลุ่ม องค์กร ขบวนการประชาสังคมโดยลดภาษีให้ในส่วนที่บริจาค และ (7) ภาครัฐควรให้ความช่วยเหลือเชิงวิชาการให้แก่ กลุ่ม องค์กร ขบวนการประชาสังคม ในชุมชนเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน

This dissertation investigates (1) the relationship of civil society to community enterprises. Additionally considered is (2) the process whereby strong community networks can be developed, as well as the role of civil society in fostering the development of community enterprises.

Using qualitative research methods, the researcher selected eight sample groups by means of an application of the purposive sampling technique. These members belonged to a number of groups and organizations, particularly groups of civil society activists involved in community enterprises. The eight sample groups were as follows: (1) Sadja Savings, Banna Isan with 800 members; (2) Iddin Banna Isan with 16 members; (3) the

Mulberry and Silkworm Cultivator Group with 31 members; (4) the Institute for Savings for the Development of a System for Perfect Health and Community Welfare in Lampang province with 4,670 members; (5) Mai Riang Education and Community Development Center with 40 members; (6) a Thai traditional medicine and herbs for health group with 12 members; (7) Mai Riang Garden Agriculturists with 197 members; and (8) the Mai Riang Subdistrict Municipality Fruit group with 35 members. Data for this investigation were collected from documents, in-depth interviews, and through participatory observation. Data were analyzed, synthesized, and descriptively presented.

Findings are as follows:

The relationship between civil society in respect to groups, organizations, members, and networks were found to be correlated with community enterprises in the following aspects:

(1) The establishment of groups, organizations, and civil society activities derived from the factor of maintaining a community culture of “generosity and sharing.” In addition, the factor of community leaders or representatives was determined to be correlated with the factor of civil officials or government agencies whose work performance matched the needs of organized groups by virtue of having the objective of being responsive both to the needs of group members and government policy.

(2) The development of organizations and management were conducted through committees rather than through a single leader as was the traditional

societal norm. The committee members were chosen and appointed from members of the groups themselves. The operations of each group were guided by clear statements of mission by reference to group objectives. New activities were adjusted or added in accordance with the circumstances.

(3) The expansion of community organizations and the links with networks were of three types: links of networks within the area or between internal organization groups, links between external networks, and links to both internal and external networks.

(4) The existence of strong organizations was made possible by means of a strong administrative committee or community leaders, community participation in the process, operations conducted in the form of networks, attention being paid to natural resources and complete ecosystems and to a variety of communities, support from external organizations, and the process of building a learning community.

The process of developing a strong community network of groups, organizations, and civil society action groups commenced with the establishment of organizational groups, civil society activities, the development of organizations, the expansion of community organizations, and the existence of strong organizations. An important factor that determined the strength of civil society was the capacity to organize management processes in a continuous manner and the capacity to develop the potentialities of the organization so as to develop the capacity to solve social, economic, cultural, and environmental problems.

The role of civil society in the development of community enterprise is found at three levels. The first level of community enterprise encompasses self-dependence in accordance with the philosophy of the sufficiency economy as instantiated by eight groups and organizations.

The second level of community enterprise is associated with community enterprise and networks evincing readiness to develop products and services for the sake of additional income in conjunction with the eight groups and organizations.

The third level of community enterprises stems from community enterprise and networks being able to develop products and services meeting appropriate standards so as to generate income for the sake of the welfare of members. Four groups and organizations were seen to fall under this characterization.

Recommendations are as follows:

(1) The operation of groups, organizations, and civil society activities should be conducted in a continuous and consistent manner so as to be efficient.

(2) Management should be carried out by reference to stricter rules and regulations.

(3) Links to networks should be expanded to cover all networks.

(4) The mobilization of capital in rural areas in accordance with government policy to stimulate the economy is incongruent with the concept of civil society activism.

(5) Efficient performances by the government, private business, and civil society sectors should be developed.

(6) The public sector should be earnest in adopting measures that would persuade the private business sector to become engaged by earmarking funds for supporting groups, and civil society. This could be affected by providing tax deductions for those organizations which donate funds in this connection.

(7) The government should provide intellectually rigorous assistance to groups, organizations, and civil society activities so as to foster higher levels of work capabilities.